

Californië wordt steeds meer zichzelf

Prachtige Pinot Noir en Chardonnay

TEKST & FOTOGRAFIE: RONALD DE GROOT

Californië is veel meer dan alleen maar Cabernet Sauvignon uit Napa Valley – hoe mooi die ook is. Tijdens de afgelopen California Wine Summit (een meerdaags evenement voor pers en handel, georganiseerd door het California Wine Institute) viel op hóé goed de Pinot Noir en Chardonnay uit de Golden State tegenwoordig is, met dank aan de koele invloed van de Stille Oceaan. Californische wijn wordt steeds beter én steeds meer zichzelf.

Omdat Californië een onderdeel is van de VS, valt vaak niet zo op hoe groot de impact van deze staat is. Als je hem afzonderlijk van de andere bekijkt, merk je dat wél. Californië is binnen de VS op veel terreinen nummer één: amusement, technologie, vliegtuigbouw, toerisme. De staat behoort tot de top tien van grootste economieën van de wereld; hij staat rond plek acht, boven landen als Italië, Canada en Australië. 40% van het fruit en de groente van de hele VS wordt hier geproduceerd, met een totaal aan 400 gewassen. 87% van de wijn van de VS wordt gemaakt in Californië. In totaal heeft de wijn 62 miljard dollar aan economische impact op de economie. Er staan, anders dan je misschien zou denken, zo'n 100 verschillende rassen aangeplant.

NIJPENDE DROOGTE

De Wine Summit wordt ingeleid door een 'werkontbijt' met Karen Ross, de Secretary of Agriculture van Californië – zeg maar de Californische minister van landbouw. Wijnbouw en landbouw in het algemeen staan in Californië in het brandpunt van de publieke belangstelling, vooral vanwege het watergebruik in combinatie met de huidige extreme droogte. De politiek wordt geacht hierin een oplossing te vinden. Ross: "Het is voor ons een uitdaging om wijnbouw te combineren met biodiversiteit, stedelijke bebouwing en duurzaamheid. Daarom zijn we het programma *Sustainable Wine Growing* gestart, waarin alles wordt gedaan om het milieu te sparen. Dat betreft zowel het gebruik van bestrijdingsmiddelen als het zuinig omgaan met water. Ik kwam op het moment dat Californië bijna bankroet was en er in veel uitgaven gesneden moest worden. Er was gewoon geen geld. En nu is er geen water. Nou ja, er is wel water, maar je moet er op een goede manier mee omgaan. Zuiniger. We kunnen leren van Australië, waar per hoofd van de bevolking veel minder water wordt gebruikt. Onze infrastructuur moet worden aangepast. Nu is de landbouw afhankelijk van de smeltende sneeuw

van de Sierra Nevada. Een twee derde van de sneeuw bevindt zich in het noorden van de staat, terwijl twee derde van het verbruik plaatsvindt in het zuiden. Vooral de Central Valley is afhankelijk smeltwater; juist daar is dus veel werk te doen."

ALLEEN INNOVATIE HELPT

In het publieke debat is de landbouw snel de gebeten hond en dan vooral de teelt van amandelen, die explosief gegroeid is door exporten naar China en die volgens de krantenkoppen 'water verslindend' is. Ross: "Een lastige discussie. Het gaat er niet om aan te wijzen wie goed of fout is, maar hoe je water efficiënter kunt inzetten. Er kan alleen met innovatie iets worden veranderd, door meer en betere opvang en beter transport

Xxx

Xxx

van water. En wat wijn betreft: die heeft veel toegevoegde waarde, want in dorpen waar wijn werd ontwikkeld, kwamen ook andere ondernemers. Je kunt dus niet zomaar zeggen dat er geen wijn meer moet worden gemaakt."

Goedbeschouwd ligt het grootste probleem binnen de wijnproductie daarmee in de hete Central Valley, waar de grote massaproductie van eenvoudige Californische wijnen plaatsvindt. Ross: "50% van de wijngaarden is inmiddels overgeschakeld op precisie-irrigatie. Er is al veel minder watergebruik, terwijl de productiviteit gewoon is blijven stijgen. Er is nu 95% meer effectiviteit van watergebruik: er is dus al veel gebeurd."

DRY FARMING

Een van mijn grote vragen is dan altijd of er niet meer aan *dry farming* kan worden gedaan? In het verleden was er uiteindelijk ook geen irrigatie en op kleine schaal hebben producenten er veel succes mee. Maar op grote schaal is het lastig, zo stelt Eric Wente, de producent waar we te gast zijn voor dit werkontbijt: "Tot het midden van de zestiger jaren deden we bij Wente ook aan dry farming. In goede jaren werkt dat goed, maar in slechte jaren kunnen de boeren hier zonder irrigatie niet overleven. Aan de kust kunnen veel plekken wel zonder bewatering. Verder kunnen nieuwe wortelstokken van de UC Davis helpen."

Bij Wente kijken ze naar de mogelijkheden van *reconverting*, dus het teruggaan naar wijngaarden zonder irrigatie. "Punt is echter dat we ons geen mindere kwaliteit kunnen veroorloven", zegt Eric. "De wijnen worden voor een bepaalde prijs verkocht en consumenten nemen dan geen genoegen met minder. Dus je hebt vooral te maken met een economisch argument. Water gebruiken levert gewoon meer geld op, zeker in mindere jaren. En: oude stokken op irrigatie kunnen niet meer zonder. Een jonge stok die nooit irrigatie kreeg,

heeft dat wel geleerd, omdat de wortels dieper gaan. We moeten dus eigenlijk de stokken weer leren met het in de grond beschikbare water om te gaan. Dat kost tijd, want je kunt niet zomaar alle stokken vervangen."

Een andere complicatie vormt de 'mode' in streken als Napa Valley om – net als in Bordeaux – nieuwe wijngaarden aan te planten met 10.000 stokken per hectare. Morgan Twain-Peterson (zoon van Ravenswood-oprichter Joel Peterson): "Dit soort wijngaarden is onmogelijk te managen zonder irrigatie. Oude wijngaarden met zinfandel zonder irrigatie hebben veel minder stokken per hectare, zodat er per stok meer water beschikbaar is. Dat is de enige manier."

TERUG NAAR DE KUST

Zinfandel is echter niet zo populair meer en is in klassieke wijnstreken als Napa Valley zelfs nagenoeg verdwenen, vanwege de hoge prijs die cabernet sauvignon hier opbrengt. Misschien dat de sterk toegenomen populariteit van pinot noir een klein beetje kan helpen. De kwaliteit van de wijnen van pinot noir – en in hun kielzog die van chardonnay – was een van de grootste verrassingen op deze reis. Het verschil met wijnen van andere druiven is dat deze Pinots Noirs niet uit één wijnstreek komen, maar van wijngaarden van overal. Als ze maar onder de directe invloed liggen van de koele Stille Oceaan – Californië heeft een kuststrook van bijna 1300 kilometer. En juist in die gebieden wordt zo bewust mogelijk met water omgegaan, zoals in de Central Coast. Of er valt genoeg regenwater om irrigatie gewoon overbodig te maken, zoals in Sonoma Coast, een van de andere streken waar top-Pinot Noir wordt gemaakt.

REVOLUTIONAIRE VOORUITGANG

Wijnjournalist Karen McNeil, die onze proeverij van de beste Pinot Noir van Californië begeleidt, bevestigt de progressie: "Pinot Noir is

de afgelopen jaren spectaculair beter geworden. Bij de beste wijngebieden voor de teelt van pinot noir doet de ligging noord-zuid er weinig toe; alleen de ligging dicht bij zee telt (zie kader). Koelte is volstrekt essentieel, zoals in het zuidelijke Santa Rita Hills. Dat werd ooit beschouwd als te koud voor enige vorm van landbouw." En dat is de algemene trend. De grenzen voor pinot noir zijn de afgelopen jaren steeds verder verlegd, van koel naar koeler en koelst, soms tot in het extreme toe. "Je kunt Californische Pinot Noir indelen in twee categorieën: krachtige en elegante. Los daarvan staat in de meeste wijnen het fruit tegenwoordig voorop. Vergelijk de wijnen niet met die uit de Bourgogne, want die vergelijking gaat mank. De Californische Pinots Noirs zijn voller en krachtiger van karakter. En kwaliteit telt. De mindere wijnen zijn te hard, te extractrijk en te droog, door de inwerking van zon en warmte. Bij de productie van Pinot is dat duidelijk het grootste probleem."

Bij het maken van Pinot Noir worden verschillende technieken toegepast. "Gebruikte technieken zijn vaak een koude inweking van drie tot vijf dagen, soms vergisting van hele trossen, inclusief *pigeage*, het breken van de kap. Hele trossen zijn voor goede Pinot Noir als het bot voor een gegrild stuk vlees of de graat voor een mooie gebakken vis. Ze geven de wijnen meer smaak en karakter. Het wijn maken is in het geval van Pinot Noir minder antiseptisch dan bij andere druiven, en dat gaat eigenlijk een beetje tegen de Amerikaanse natuur in. Alles moet hier vooral *clean* zijn. Maar Pinot Noir moet een randje hebben, iets fouts, om echt groot te zijn. Eigen gisten en handen af van de vinificatie dus, want wat boerse geurtjes en smaken zijn essentieel. Dat was een leerproces, waardoor het lang duurde voor er mooie Pinot werd gemaakt."

Er is nu ook veel aandacht voor klonen, zoals de Dijon- en de Pommardkloon (van UC Davis). Karen McNeil: "Daar wordt veel onderzoek naar gedaan en het is belangrijk dat de keuze heel anders is dan in Oregon, waar de omstandigheden totaal anders zijn." Anders dan ik een paar jaar geleden had verwacht, is de Californische Pinot Noir die uit het koelere Oregon in de praktijk aan alle kanten voorbijgestreefd. Hier lijkt de wet van de remmende voorsprong zijn werk te doen (zie over Pinot Noir uit Oregon het artikel van Hubrecht Duijker op p. 32).

SIDEWAYS DID IT

De stoot tot de revolutie in Pinot Noir kwam, vreemd genoeg, van buiten de wijn. Het was de film *Sideways*, waarin de acteurs hun grote liefde voor Pinot Noir belijden. De wat excentrieke pinot-noirproducent Josh Jensen herinnert zich het moment van de omslag nog precies. "De film kwam uit in oktober 2004. In 2005 gingen de verkopen van Pinot Noir met 54% omhoog en in 2006 nog eens met 42%. Pinot Noir werd in één klap serieus genomen." Voor Jensen een verlossing, want hij pionierde al met pinot noir sinds zijn verblijf in de Bourgogne, begin jaren zeventig. Na zijn terugkomst zocht hij zo'n twee jaar naar een geschikte plek voor een wijngaard. Hem was ingeprent dat de ondergrond kalkhoudend moest zijn, anders was hij niet geschikt voor pinot noir en chardonnay. "Veel plaatsen vielen af omdat ze niet koel genoeg waren, of omdat ze gewoon niet te koop waren. Uiteindelijk vond ik een wijngaard in Monterey, tussen de 700 en 800 meter, op 40 kilometer van de oceaan."

De eerste stokken gingen in 1975 de grond in, waarmee Jensen een van de weinigen in Californië is met veertig jaar ervaring in pinot noir, chardonnay en viognier. "Hoogte brengt ook koelte, en de tendens naar koeler zet duidelijk door." Wel wordt hij op zijn hoge bergtop geplaagd door een watertekort. Wat vroeger geen probleem was, is dat nu wel. "Ik heb de afgelopen tijd 800.000 gallons per truck vervoerd om de waterreservoirs te vullen. Zonder winterregens drogen ze op. Dat

gebeurt nu." Waarmee we moeten concluderen dat Jensen in bepaalde opzichten zeker visionair was, maar geen trendsetter. Want uiteindelijk kiest de huidige generatie producenten van pinot noir niet voor hoogte, maar voor de koelte dicht bij de oceaan, op plekken waar wél water beschikbaar is.

MEER KOELTE, MEER MIST

Hoe kun je de koelte van de kust beter ervaren dan door hem zelf te voelen? We hadden wat tijd uitgetrokken om voor het begin van het officiële programma van de California Wine Summit nog eens langs de Californische North Coast en de oceaan te kunnen rijden. Dat deden we vanaf het Redwood National Park in het noorden van de staat tot voorbij het stadje Mendocino. Op het moment dat je door het kustgebergte richting de kust rijdt, zie je de eerste mistflarden en voel je de temperatuur omlaag gaan. We overnachten in het stadje Fort Bragg, maar krijgen de zon niet te zien. Het was mei, en de lokale motelhouder zegt dat de zon in de maand juni zelfs amper te zien is. Ook verder naar het zuiden, in het stadje Mendocino, kan het door de invloed van de Pacific vooral in de zomermaanden behoorlijk koud en mistig zijn. Het lijkt paradoxaal dat het in de hete Californische zomer zo mistig is, maar juist in de warmste tijd van het jaar zuigt de Central Valley door het opstijgen van de warme lucht veel koude en vochtige lucht aan van zee. Sterker nog, door de aanhoudende droogte en de klimaatopwarming is dit effect de afgelopen jaren alleen maar sterker geworden. Waarmee de klimaatopwarming leidt tot koeler weer en meer mist aan de kust en in de dalen die uitkomen op de kust.

ONTDEKKING: ANDERSON VALLEY

Reizen door Californië is altijd een groot plezier. Vanaf iets ten zuiden van Mendocino voert de weg door het dal van de Navarro River. Eerst langs prachtige bossen met coastal redwoods (kustsequoia's), de hoogste bomen ter wereld, die meer dan 1000 jaar oud kunnen worden en meer dan 100 meter hoog. Dat geeft van tijd tot tijd het gevoel dat je door een kathedraal rijdt, waarin de zonnestralen tussen de enorme bomen door spelen. Coastal redwoods kunnen alleen gedijen bij voldoende mist en regen van zee, en staan langs de kust van Noord-Californië en Zuid-Oregon. Deze exemplaren staan in het prachtige Navarro River Redwoods State Park. Daaraan kun je zien hoe ver de koude lucht het rivierdal in stroomt. Hier is het nog te koud voor wijnbouw.

We laten de bomen achter ons en de weg buigt af richting het stadje Navarro in Anderson Valley. Deze vallei staat model voor de nieuwste ontwikkelingen rond pinot noir. Omdat het dal open is naar de oceaan toe, stroomt de koele zeelucht ver het dal in, zodat het microklimaat hier uitgesproken koel is. Anderson Valley werd als wijnstreek min of meer op de kaart gezet door Roederer Estate, dat hier een ideale plek zag om hoogwaardige mousserende wijnen te maken. Dat neemt niet weg dat dit kustgedeelte van Mendocino County op wijngedebied nog altijd een goed bewaard geheim is. Sonoma, direct ten zuiden van het dal, is een stuk bekender. Zo rond de 75% van de druiven wordt dan ook

Anderson Valley is een van dé nieuwe plekken voor Pinot Noir

Wijngaarden aan Russian River

Eric Wente

Coastal redwood

Proeverij Pinot noir

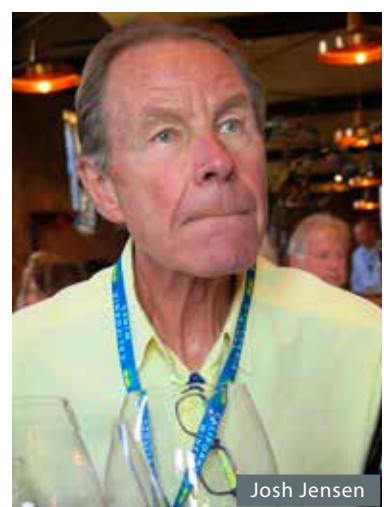
Valken in sustainability program

Karen Ross

Ochtendmist in Russian River valley

Josh Jensen

Xxx

verkocht aan bedrijven van prestigieuze zuiderburen. Maar het aantal *wineries* dat zelf wijnen maakt en die bottelt met de AVA Anderson Valley groeit gestaag. En pinot noir wordt inmiddels niet alleen maar geplant voor mousserend, maar ook voor rode wijn. Anderson Valley ontwikkelt zich daarmee tot een van dé nieuwe plekken voor Pinot Noir, waar de wijnen nog net even frisser en mineraliger worden.

DISCUSSIES IN SONOMA

Maar ten noorden van San Francisco is Sonoma County nog altijd de belangrijkste streek voor bijzondere Pinot Noir. Een jaar of tien, vijftien geleden golden wijngaarden in de sub-AVA's Russian River Valley en Carneros als het summum van koelte. Dat is inmiddels verleden tijd; deze streken blijven interessant, maar de aanplant van pinot noir in Sonoma is verder opgeschoven richting Sonoma Coast, in de gelijknamige AVA. Wel schieten sommige producenten aan de kust door in hun streven naar frisheid en elegantie. Dat doen ze door (beduidend) eerder te plukken, wat kan leiden tot minder rijpe wijnen en te hoge zuren.

De verscheidenheid aan wijnen en stijlen in deze streek is heel groot. Zo groot, dat sommige producenten vinden dat binnen de AVA Sonoma Coast meer subgebieden moeten komen, met een microklimaat dat veel nauwer gedefinieerd is, zodat je een meer herkenbare wijnstijl

Wijn is lucratief

Op wijngedebied maakte Californië de afgelopen decennia een flinke expansie door, geholpen door de groeiende wijnconsumptie in de VS zelf en betere directe verkopen. Tegenwoordig kan online wijn worden verkocht naar 41 staten en dat helpt enorm om de wijn nationwide aan de man te brengen. Voorheen liep alles uitsluitend via lokale distributie. Voor de klassieke winkelverkopen is dat formeel nog steeds zo.

Ook de export van wijn is de afgelopen jaren snel belangrijker geworden. Van de productie wordt 20% geëxporteerd. In 2014 werd in het buitenland voor 1,5 miljard dollar aan wijn verkocht. In 2000 was dat nog maar 0,5 miljard. Europa neemt daarvan 35% voor zijn rekening. Niet zo vreemd dat het aantal wineries voortdurend blijft groeien, tot 4100 op dit moment. In totaal is er nu wijnbouw in 48 van de 58 counties in Californië. Inmiddels zijn er ook talloze AVA's, de Amerikaanse versie van de appellation contrôlée.

krijgt. Sonoma Coast is dan ook bijzonder groot. De AVA beslaat de gehele kust van Sonoma en loopt helemaal naar het zuiden, waar het zelfs tegen de veel warmere Napa Valley aanligt.

Het volwassen worden van de Californische wijnbouw gaat gepaard met typisch 'Franse' problemen. Discussies over appellations en zo. Heel verfrissend. Mijn stelling was altijd al dat Frankrijk en de VS meer op elkaar lijken dan beide landen lief is. Landen waar nog met betaalcheques wordt betaald en waar je boodschappen doet met de auto in een *shopping mall/centre commercial*.

CHARDONNAY: GEWELDIG EN GASTRONOMISCH

In de schaduw van pinot noir worden ook met chardonnay mooie resultaten geboekt. De betere Californische Chardonnay is allerm minst saai, zoals – mijns inziens ten onrechte – vaak over deze wijn wordt gezegd. Chardonnay laat juist goed zien dat de Californische wijnbouw in een nieuwe fase is aangeland. We laten het ons uitleggen door twee sommeliers, Geoff Kruth en Matt Stamp. "Chardonnay is met 40.000 hectare de meest aangeplante druif van Californië en is ondanks alle verhalen onverminderd populair. Het eerste model was natuurlijk witte Bourgogne. Daarna kwam er een moment dat daar afstand van werd genomen, in reactie op (overdadig) houtgebruik, door het hout sterk te verminderen. Dat werkte niet. Chardonnay is niet aromatisch genoeg om er niks mee te doen. Er is werk in de kelder nodig om hem karakter te geven, zoals houtopvoeding en (gedeeltelijke) malolactische gisting. En dan wordt het interessant. Daardoor krijg je veel verschillende stijlen, afhankelijk van de benadering van de wijnmaker."

De fase van kopiëren is nu dan ook voorbij. "De wijnmakers komen met een eigen, Californische interpretatie van Chardonnay, met wijnen die tot de beste van de wereld behoren. Daarbij is het nu ook tijd voor aanplant op de geschiktste plekken en een duidelijke terroirexpressie. Santa Rita Hills (helemaal in het zuiden, bij Santa Barbara, RdG) is een van die bijzondere plekken: nooit heet, nooit koud, veel wind. Dat geeft chardonnay met een lage pH. Hierdoor krijgen de wijnen een uitzonderlijke spanning en frisheid."

Naast Sonoma en Mendocino is het zuiden, bij Santa Barbara, dan ook hét centrum voor bijzondere Chardonnay en Pinot Noir. "De dalen lopen er van oost naar west", lichten de sommeliers toe. "Ze zijn heel geschikt voor aanplant dicht bij zee, met uitgesproken koele omstandigheden en soms veel wind. Hier komen een paar van de meest bijzondere nieuwe Chardonnays van Californië vandaan, met name uit de AVA's Santa Maria Valley en Santa Rita Valley. Het zijn bijzondere, moderne wijnen, met mooie zuren. En uiteraard verre van representatief voor wat in de supermarkt staat: dit zijn geweldige, nieuwe, gastronomische wijnen."

UNIEK CALIFORNISCH

Ons reisje langs de Californische kust en de gesprekken op de California Wine Summit waren onthullend. Californië worstelt met droogte en in zekere zin ook nog altijd met het ontwikkelen van een volwassen wijntraditie. Maar de tijd van Europa kopiëren is toch wel definitief voorbij. Er is nu meer ruimte voor dialoog en het neerzetten van nieuwe, eigen tradities. Met wijnen die je als uniek Californisch zou kunnen bestempelen. Bourgondische wijnen, maar niet in de letterlijke zin van het woord.

Notities van de geproefde Pinot Noir en Chardonnay vindt u op www.perswijn.nl.

PERSWIJN MAGAZINE

VOOR LIEFHEBBERS & PROFESSIONALS

Neem nu een jaarabonnement (8 x PERSWIJN inclusief de restaurantgids *Grootspraak*) en ontvang de luxe kurkentrekker Coutale Prestige (t.w.v. € 19,90) als welkomstgeschenk.

Ga naar www.perswijn.nl/abonnement of vul de antwoordkaart in.

8X

Ontkurken in stijl

De Coutale Prestige Wood van Bossenbroek-Gribal is ontworpen door een wijnboer in Frankrijk en maakt snel furore bij sommeliers en wijnliefhebbers. Uitgevoerd in rvs, ingelegd met hout en voorzien van een stevige dubbele hefboom. Ergonomisch verantwoord én mooi!

WWW.PERSWIJN.NL/ABONNEMENT

*let op deze actie geldt alleen binnen Nederland en loopt t/m xxx 2015 en zolang de voorraad strekt.